

J. W. OOMS

De gesprongen Straat

V

ele jaren geleden trok er alle weken een muzikant door het land tussen Lek en Merwede. Gezegd werd toen, dat het een mislukte schoolmeester was, door een liederlijk leven afgezakt tot een vagebond, een schooier om centen. Hij kwam met een viool door de boerenbuurten, hij speelde een liedje langs de huizen en hield dan zijn hand op. Zo leefde die man van centen en vierduiten, hij ging als een zwerver langs de weg.

Het rechtzinnig boerenfolk in de Alblasserwaard had het niet op die muzikant, wijl hij niet ordentelijk aan de kost kwam, doch bliefde te leven van de geef. Hijzelve bestreed dit. De cent of duit, die in zijn opgehouden klavier gleed, achtte hij eerlijk verdiend, want hij had er immers een lied voor gespeeld.

„Maar muziekmaken is geen arbeid, zoals die van de mens wordt gevorderd als straf van Adamswege,” verklaarden steile boermannen dan.

’t Mocht zijn, de violist grinnikte eens en ging verder om opnieuw een melodie uit zijn viool te strijken.

Zeven en twintig jaren lang is hij door de verdoken boerenbuurten gegaan, spelende op zijn instrument. Alzo bekwam hij dag voor dag een handvol kopergeld, waarvoor hij brood en nachtlogies kon verkrijgen in een bedelaarslogement in Dordt of Gorkum.

Zeven en twintig jaren lang, — toen nam zijn vagebondage eensklaps een einde. Op een morgen in de herfst vond een melkrijder langs de berm van de Postkaai het lijk van de muzikant. Zijn viool lag naast hem en de schielijk ontboden veldwachter van Goudriaan ontdekte, dat er een snaar van het instrument was gesprongen. Ambtshalve maakte hij daarvan melding in het proces-verbaal betreffende de vondst van de overleden violist, die men in deze streek altijd Sander Snor had genoemd, vanwege zijn zigeunersknevel.

De dokter, die het lijk onderzocht, constateerde een hartverlamming. Drie dagen later werd het stoffelijk overschot van de violist ter aarde besteld en hoewel er geen verwanten aanwezig waren, toch lag er een krans op de vurenhouten kist. Er waren slechts weinigen, die wisten, wie deze laatste hulde brachten aan een zwerver langs de wegen. Bij de begrafenis waren zes of zeven mensen uit nieuwsgierigheid tegenwoordig. De Goudriaanse dominee sprak een kort woord, hij had haast, want terstond moest hij een huwelijksbevestiging gaan verrichten. Hij zette uiteen, hoe kort het leven is en hoe er voor alles een gezette tijd staat. Een tijd om

geboren te worden en een tijd om te sterven.

Ja, overal is een gezette tijd voor, dat werd die dag door de mensen grif beaamd. De straatmuzikant werd begraven, maar in hetzelfde uur reden twee jonge mensen naar het raadhuis om in het huwelijk te worden verbonden. Alles heeft een bestemde tijd, er sterft een mens, er rijden mensen naar hun huwelijk.

***

Mannus de Raad heeft drie jaar lang met Engeltje Bezemer gegaan en vandaag, terwijl de klokluider aan het luidzeel trekt om het mensdom van Goudriaan en daaromtrent te laten weten, dat een mens wordt begraven, stijgt hij met zijn bruid in de zwartgelakte koets van stalhouder Bravenboer om het jawoord te gaan geven.

Engeltje Bezemer beleeft de grote dag van haar leven en in haar hart is een dankjubel, omdat God in Zijn goedheid Mannus en haar voor elkaar heeft bestemd.

Als ze bij het dorp komen, hoort ze, tussen het geratel der koetswielen door, het zware waarschuwend luiden van de klok. Dan huivert Engeltje en een ogenblik voelt zij achter haar ogen de brand van tranen. Mannus hoort het klokgelui ook. Hij grijpt de hand van Engeltje en drukt die bewogen. Zo rijden zij, de handen ineen gestrengeld, naar het raadhuis, dankbaar en toch ernstig en beider gedachten gaan terug naar een avond, vier dagen geleden.

Die avond...

Mannus de Raad en Engeltje Bezemer waren als twee blijde kinderen door de stille herfstavond gegaan. Over vier dagen zouden ze man en vrouw zijn. Dan zou een nieuw, gans onbekend, doch innig begeerd leven aanvangen.

Over de eenzame Postkaai liepen ze. De avond was zonder gerucht, over de weilanden gleed een witte moor, zodat het was, alsof de koeienlijven dreven op wolken van witte watten. Aan de einder werd traag, doch onherroepelijk de deemstering geboren en gaande door de valavond werden de gedachten van Mannus en Engeltje mild en zoet.

Doch eensklaps begon de aansluitende schemer Engeltje te benauwen. Nu ook kwelde haar overnieuw de vraag, die haar al weken lang had beziggehouden en waar zij geen antwoord op vermocht te geven.

Engeltje wist die vraag niet meer te verdouwen. In een huiver voor de komende schemering was er een hevig verlangen in haar om een antwoord te

gekomen op datgene, wat haar had verontrust en wat haar ook thans weer overviel. Zij wilde weten, antwoord en zekerheid hebben...

„Mannus,” begon ze verward, „zullen twee mensen, die getrouwd zijn en elkaar liefhebben, die elkaar dus hebben, niet vergeten dat... dat...”

Ineens zweeg zij, ze scheen het grote woord niet te durven uitspreken.

Mannus bleef met een ruk staan.

„Wat is er, Engeltje? Wat wil je zeggen?”

Fluisterend bijna voltooide zij haar vraag:

„...Zullen die niet vergeten, dat... God de eerste plaats moet hebben in hun leven?”

Mannus schrok er van. Hij wist niet terstond het juiste weerwoord te vinden.

„Als je veel van elkaar houdt, dan zit je er vol van, Mannus... En dan vergeet je soms, dat Hij de eerste moet zijn...”

Daar, het was gezegd. De haar kwellende vraag had zij voorgelegd aan haar bruidegom. En Mannus voelde, dat het een schuldbelijdenis van Engeltje was.

„Meisje toch,” zei hij begaan en ontroerd, „waar denk je aan? We kunnen Hem toch ook samen dienen?”

Engeltje knikte. Maar in haar hart bleef toch de angst, dat Hij niet meer de eerste plaats had in haar leven.

Ze liepen weer verder, de deemstering had de einder vertroebeld en schemer was er ook in Engeltjes hart.

Plotseling kwam er een man van de wegberm omhoog, hij deed enkele passen en stond toen voor het bruidspaar. Het was Sander Snor.

„Ik heb gehoord, dat jullie gaan trouwen,” zei hij. Mannus en Engeltje knikten.

„Dat is aangenaam, mensen! Ik heb de bruid al gekend, toen ze nog bij haar moeder in de kinderstoel zat. Ik ga hier al zeven en twintig jaar door de buurten, zie je. Mag ik ter ere van het bruidspaar een liedje spelen? En ditmaal doe ik het dan gratis, dus zonder mijn hand op te houden. Beschouw het als mijn huwelijkscadeau.”

De muzikant wachtte niet op een antwoord. Hij greep zijn viool en begon te spelen. Het klonk wonderbaarlijk schoon door de avondstilte en Mannus en Engeltje luisterden devoot. Het leek op een potpourri van melodiën; nu eens was het spel van de violist vol uitbundige feestelijkheid, dan weer kreeg het een donkere toon, alsof een kwellende smart werd uitgeklaagd in deze vredige avond.

Het spel van Sander Snor scheen geen einde meer te zullen nemen. Mannus en Engeltje luisterden en vergaten de tijd. Had de Snor ooit zó mooi gespeeld op zijn muzikale zwerftochten door de dorpen van dit gewest? Feest en smart wisselden af in zijn spel en van het diepste klagen ging het naar de hoogste lof. En tenslotte vloeide smekend uit de gevoelige snaren een psalmmelodie: Leer mij naar Uw wil te handelen...

Door het bruidspaar ging een schok: De muzikant kende dus ook nog een psalm!...

Sander Snor gleed neer in het bermgras, dat al klam was geworden van de avonddauw.

„Bedankt voor dit mooie, dit schone,” zei Mannus bewogen.

De muzikant gebaarde afwerend met de hand

en gebod met schorre stem: „Ga zitten, ik zal je wat vertellen!”

Mannus en Engeltje durfden niet weigeren; zij gingen naast de Snor in het gras zitten.

„Ik ben ook getrouwd geweest,” begon de muzikant — en het was, of hij naar adem snakte. „Zeer gelukkig getrouwd zelfs. Mijn oudelui waren rijk en degelijk en ik heb een behoorlijke Christelijke opvoeding gehad. Ik studeerde voor meester in de rechten, maar ik hield meer van muziek, dan van wetboeken. Toen ik mijn titel eenmaal had, leerde ik een meisje kennen. Later werd het mijn vrouw. Jozien was zeer gelovig en haar karakter was zo edel als een diamant. Zij nam het zó ernstig met haar geloof, dat ze tijdens onze verloving bang was, dat ik de eerste plaats had in haar hart en niet... God.”

Engeltje gaf een gesmoorde kreet.

De muzikant zag haar aan.

„Wat is er?” vroeg hij.

„Ga verder,” prangde zij er uit, zonder zijn vraag te beantwoorden.

„Ja, zo was mijn Jozien. Zó ernstig en gelovig. Maar toen wij een half jaar getrouwd waren, zij ze, dat ze er anders over dacht. God had het huwelijk gewild en het was haar duidelijk geworden, dat men juist samen Hem vol overgave kan dienen; en in tijden van twijfel kan men elkaar tot een steun zijn. Ik vergeet die woorden van Jozien nooit, al is het bijna dertig jaar geleden, dat zij ze uitsprak. En ik moet erbij zeggen, dat zij gelijk had. Wij hebben samen een heerlijke tijd gehad, omdat wij wisten, dat Hij de Hoofdpersoon was in het leven van ons, getrouwde mensen.”

Engeltje dronk zijn woorden in, want zij waren het antwoord op de vraag, die haar zo bar-menselijk had gekweld. En plotseling was het, alsof de onzekerheid van haar afviel, of de schemering optrok en licht binnenviel in haar hart.

„Ja... en nou zal je zeggen, dat ik diep gezonken ben,” vervolgde de straatmuzikant. „Van meester in de rechten ben ik omtrent een landloper geworden, een arme duvel, een paria. Het is waar, ik ben diep gezonken. Zeven en twintig jaren lang heb ik willen vergeten hetgeen achter mij lag en willens en wetens de geordende maatschappij ontvlucht...”

Een droge snik steeg uit zijn keel omhoog en Mannus en Engeltje begrepen, dat in het hart van Sander Snor een grote beroering was gekomen.

„Toen ik een jaar getrouwd was, kreeg Jozien longontsteking,” ging hij hijgend verder. „Toen was het mooie leven uit. Ik stond alleen en dacht gek te worden. In een gruwelijke opstandigheid vroeg ik, waarom God dit had gedaan. — God is geen God van liefde, God is onbarmhartig, dacht ik. Ik wilde niet anders denken. 'k Wilde met mijn opstandigheid door het leven gaan, opstandig zijn tegen God en heel het leven. Ik heb toen twee jaar lang beestig geleefd, uit haat tegen alles. Toen had ik mijn carrière grondig vernietigd en geen cent meer over om te kunnen kopen, wat ik voor mijn levensonderhoud nodig had. Maar zo wilde ik het ook, want mijn doel was, om opstandig te zijn. Ik wilde verpauperen, — niet om het leed te vergeten, maar om mijn haat te voeden. Ik wist mijn viool te redden uit mijn failliete boedel. Met een

grimmige opstandigheid ging ik schooieren. O, Jozien, Jozien, wat mis ik jou toch!..."

De muzikant zweeg. Er liepen tranen over zijn gezicht. Mannus zag dit en het flitste door hem heen, dat Sander Snor toch niet de ware, harde opstandige was, daar opstandigen geen tranen kennen.

Bijna tien minuten zaten ze zwijgend in de schemering, die de dag onherroepelijk overwoerde.

Plotseling greep Sander Snor weer naar zijn viool om zijn smartelijke vervoering te uiten. Wild en rauw klonk de melodie der opstandigheid, het scheurde de vreedzame avondstille wreed kapot. Mannus en Engeltje zagen, hoe het gezicht van de violist vertrokken was, alsof hij aangegrepen was door een schrikkelijke bezetenheid. Zijn spel had niets liefelijks meer, integendeel, het was angstaanjagend. En telkens riep Sander Snor er met hete, schrille stem tussendoor:

„Ik wil niet... ik wil niet bukken! Ik wil de opstandige blijven!..."

Mannus en Engeltje waren nu ook gaan staan. Met grote bange ogen zagen ze naar de muzikant, die in een duivels torment scheen te worstelen tegen... God.

Woester nog, schreeuwender werd zijn spel. Maar dit was geen spel meer; dit was rebellie tegen alles wat goed en edel was.

Klaaglijk begon ergens in het herfstig avondland een koe te loeien en een steenuil schreeuwde in de donkerende verte.

„Hou op, man, hou toch op!..." smeekte Engeltje, die met tranen in de ogen stond.

Maar de violist luisterde niet. Wilder en dissonanter werden de klanken, die hij door de avond slingerde.

Het was verschrikkelijk.

Plotseling, in een uiterste wilde opstandigheid, brak het geluid af... Er was een snaar van de viool gesprongen.

Sander Snor stond een ogenblik verwezen te kijken, daarna greep hij naar zijn hart en gaf hij een machtige schreeuw.

„O God," riep hij, „hebt U mij dan toch klein gekregen?..."

Daarop sukkelde hij weg, er was ineens niets meer over van zijn laaiende opstandigheid.

Hij groette niet, hij ging op een sukkeldrafje heen, de schemering in, en hij geleek een gebroken man. In de ene hand had hij viool en strijkstok, de andere hand hield hij op de hartstreek.

Mannus en Engeltje zagen hem gaan, het was een verslagen mens, iemand die verloren had.

De volgende morgen deed een melkrijder langs de berm van de Postkaai een droeve vondst. En vier dagen later waren er in de contrei van Goudriaan slechts weinigen, die wisten, dat de krans op de kist van de muzikant afkomstig was van een bruidspaar, dat getuige was geweest van het breken van een snaar — en tevens van het breken van de opstand in een mensenhart.